

Veteranen verzachten met hulp lijden Papoea's

Het gevoel dat ze de bevolking van het land waar zij hebben gediend iets verschuldigd zijn, leeft zeer sterk onder Nieuw-Guineaveteranen. "Zij kunnen hun ogen niet sluiten voor het lijden van de Papoea's onder Indonesisch bestuur", zegt Piet Zevenbergen (67), oud-korporaal/kok bij de marine op het eiland Biak. "Het heeft een trauma veroorzaakt bij militairen die broederlijk met de Papoea's hebben opgetrokken", aldus Henk C. Hoogink (66), oud-korporaal bij de mariniers in Manokwari. "Als je ter plaatse met de situatie wordt geconfronteerd, kun je niet meer terug en moet je helpen." Koen J. de Jager (65), oud-seiner 2e klasse op het fregat *Hr.Ms. Kortenaer* in Nieuw-Guinea, ijvert door die confrontatie al zeven jaar met de Stichting *Pro Papua* voor meer politieke aandacht voor de Papoea's.

■ Piet Zevenbergen: trots op Anak-Anak Papua. Foto: Erik Kottier

Door: Dick Schaap

In Nederland houden ruim veertig stichtingen zich bezig met humanitaire hulpverlening aan Papoea's. Veel Nieuw-Guineaveteranen zijn actief bij die hulp betrokken. "De overdracht van Nieuw-Guinea in 1962 aan de UNTEA heeft de veteranen met een slecht gevoel achtergelaten", zegt Zevenbergen. "Je ging als het ware met je staart tussen je benen terug naar Nederland. Er werd nauw samen-gewerkt met het Papoea Vrijwilligers Korps, ze waren onze gidsen in de jungle. De veteranen zijn dan ook enorm gefrustreerd door wat de Papoea's is overkomen. Ik merk dat als ik voor Pro Papua hun bijeenkomsten bezoek. Van-daar dat er heel wat stichtingen door veteranen zijn opgericht. Ze willen iets voor de Papoea's doen. Zo heb je in Roosendaal de groep van Toon Diele-man die het geweldig doet."

Weeshuis in Sentani

Het weeshuis *Yayasan Putri Kerahiman* (Toevluchtsoord voor Vrouwen) in Sentani uit de beginjaren van Zevenbergen als hulpverlener via de Stichting *Anak-Anak Papua* (Voor Papua Kinderen), ligt hem nog steeds na aan het hart. "De financiering ervan is deels door anderen overgenomen", vertelt hij. Sentani ligt in de omgeving van Jayapura, het voormalige Hollandia. Zevenbergen kent die omgeving

heel goed. Zijn ouders woonden in Ifar en tot 1963 bij Hollandia Haven. Het weeshuis wordt bewoond door 160 kinderen en zeventig alleenstaande vrouwen. "Het staat onder leiding van pater Nico Dister. In een door Anak-Anak Papua ondersteund gebouw worden aan de vrouwen kook- en naailessen gegeven, maar ook voorlichting over gezondheidszorg en in het bijzonder over aids. De bewoners zijn moeders en kinderen die het door de economische situatie niet redden. Met een steuntje in de rug kunnen de moeders straks een eigen bestaan opbouwen door bijvoorbeeld het openen van een winkeltje of het opzetten van een koffiebranderij", vertelt hij.

"We hebben voor dit project een kleine ton aan euro's bij elkaar gescharreld. We hebben zalen vol gekregen voor zang en dans van de Papoea's in Nederland. Het optreden in Gilze en Rijen in Noord-Brabant was echt uniek. Daar kregen we een kick van. Het gaf ons de inspiratie om verder te gaan. De *Wilde Ganzen* (stichting die projecten voor ontwikkelingslanden ondersteunt; red.) hebben de bedragen verdubbeld en soms zelfs verviervoudigd. Behalve voor een postzegel en een velletje papier blijft er van die projecten geen cent aan de strijkstok hangen. We maken het geld rechtstreeks over naar het weeshuis. Pater Dister zorgt ervoor dat het geld goed wordt besteed."

Morele verantwoording

Henk C. Hoogink behoort als oud-marinier tot de dienstplichtige militairen die de zwaarste last van de Indonesische infiltraties hebben gedragen. De patrouilles voor het opsporen van gedropte para's waren zo afmattend, dat een KL-arts zijn groep na terugkeer uit de jungle van Waigeo voor een periode van zeven weken afkeurde voor actieve dienst. Maar bij terugkomst in het basisbivak op het eiland Batanta, negeerde de commandant van de 41e infanterie compagnie in Manokwari deze beslissing uit overmacht. "Dezelfde dag waren we tegen zevenen 's avonds met een LCPR op weg om een eind te maken aan de infiltraties op het, bij de grens van de Indonesië gelegen, eiland Gag."

In 1996 keerde Hoogink voor het eerst terug. Hij was diep onder de indruk van de slechte situatie van de Papoea's

onder het Indonesische bewind. Hoogink vindt dat Nederland vanwege de historische banden met het land een morele verantwoording heeft ten opzichte van de Papoea's. Beloften aan hen behoren te worden nagekomen. Ter plekke besloot hij daar persoonlijk mee te beginnen. Met zijn vrouw Yvonne begon hij met het ondersteunen van gezinnen die op hun pad kwamen. Al gauw vonden zij dat niet voldoende en zochten ze aansluiting bij *Hulp in nood voor Papoea's*, de grootste stichting op dit gebied. Maar Henk en Yvonne kregen op den duur eigen ideeën over de aanpak van de hulpverlening in het gebied.

"Een project moet een duurzaam en basaal karakter hebben. Het continue beschikken over schoon (drink)water vonden wij in dat verband een aansprekend voorbeeld", zegt hij. "Uitgangspunt is dat de projecten moeten worden uitgevoerd door een lokale organisatie die verzoeken om hulp van de autochtone, vaak primitieve bevolking goed gedocumenteerd kan indienen bij de lokale overheid. Zij blijft de eerst verantwoordelijke voor het welzijn van de bevolking. De Augustijner pater Ton Pronk heeft gezorgd voor contact met de stichting *Yapmi*. Zij vertaalt de verzoeken om hulp van kampongbewoners in documenten die we nodig hebben om te bepalen wat we kunnen doen en of we daar subsidie of donateurs voor kunnen werven."

Het resultaat van die inspanning was het oprichten van de Stichting *Manusia Papua* (Papoea Mensen). "Met die stichting hebben we tientallen kleinschalige projecten in afgelegen kampongs en eilandjes kunnen uitvoeren. Het eilandje Lemon in de baai van Manokwari is daarvan een mooi voorbeeld", zegt Hoogink. "In de jaren 1961-1962 was het onbewoond en gebruikten wij het als oefenterrein voor het gooien van handgranaten. Nu wonen er ongeveer dertig gezinnen in marginale omstandigheden. De dertien waterputten op dat eilandje verkeerden in slechte staat. In een van die putten dreef zelfs een verdronken kat. *Manusia Papua* heeft in samenwerking met de stichting Yapwi de putten kunnen restaureren."

Kraamkliniek in Baliemvallei

Manusia Papua heeft intussen haar actiegebied verlegd naar Wamena in de Baliemvallei. "Daar werken we samen met de lokale stichting *Anugera* (Begunstiging) *Baliem Papua* aan de oprichting van een kraamkliniek, omdat de sterfte onder moeders en kinderen zeer hoog is", vertelt Hoogink. Met de bouw van de kraamkliniek is een bedrag van 350.000 euro gemoeid. Gezien dat zeer hoge bedrag wordt het bouwplan in etappes uitgevoerd.

Werken in de Baliemvallei is moeilijk. Een vlagincident in oktober 2000

■ 2005: dankzij *Manusia Papua* heeft Pami weer schoon water. Midden: Henk Hoogink met waterslang. Foto: privécollectie Henk Hoogink

■ Koen J. de Jager is 40 tot 50 uur vrijwillig in de weer voor de Papua's. Foto: Erik Kottier

heeft diepe sporen nagelaten. Nadat de Papoeavlag in strijd met een Indonesisch verbod enkele maanden in Wamena had gewapperd, zaagde de lokale politie de vlaggenmast om. Met of zonder opzet scheurde daarbij de vlag. Dani's, gewapend met speer en pijl en boog, rukten daarna woedend op en vielen huizen van transmigranten binnen. De politie schoot met scherp. Volgens de officiële politieberichten vielen er 32 doden. De meeste slachtoffers vielen onder de transmigranten. Zeventien Papoea's, onder wie leden van het Papoea-Presidium werden tot lange gevangenisstraffen veroordeeld. Een vriendin van de Hooginks, een verpleegkundige, is een van de veroordeelde Papoea-Presidiumleden. "Het is een actieve, maatschappelijk en sociaal zeer betrokken, vrouw. Ik ken haar al sinds 1996 en heb haar in de gevangenis mogen bezoeken. Zij gaat straks de kraamkliniek leiden. Voor haar en de andere gevangenen heb ik *Amnesty International* ingeschakeld. Dat heeft voor hen geleid tot een betere behandeling, duitzenden brieven en kaarten en mogelijk vervroegd ontslag uit de gevangenis."

Waakhond

De Stichting Pro Papua is de afgelopen zeven jaar uitgegroeid tot een geduchte waakhond voor het signaleren van het schenden van de mensenrechten van de Papoea's door Indonesië. "Wij signaleren de ontsporingen omdat de

humanitaire stichtingen zich juist zo min mogelijk met de daadwerkelijke politiek inlaten", zegt Koen J. de Jager, bestuurslid van de stichting. "Ze lopen anders het gevaar dat hun hulpverlening door Indonesië wordt geblokkeerd."

Pro Papua is in oktober 2000 opgericht door de De Jager en de oud-mariniers Niek van der Horst en Iko Zijlstra, na ruggespraak met andere veteranen. Zij vonden dat er behalve humanitaire hulp een platform nodig was om voortdurend de aandacht van regering, parlement en het buitenland te vestigen op de naakte werkelijkheid in Papoea en West-Papoea. Dat betekent dat Pro Papua in mei 2007 in haar 'Nieuwsbrief' ook melding maakte van lichte vooruitgang in de toepassing van de Speciale Autonomiewet (*OTSUS*) van 2002 in het in de provincies Papoea (Jayapura en omgeving) en West-Papoea ingedeelde voormalige Nederlands Nieuw-Guinea.

Wandaden Indonesië

"Wij steunen de Papoea's in hun strijd tegen hun achterstelling", benadrukt De Jager. "Ze maken zelf uit wat ze willen. *Merdéka*, onafhankelijkheid of dezelfde autonome positie als Atjeh in Indonesië? Wij helpen ze door aandacht te vragen voor hun beleid. We onderhouden daarvoor bijvoorbeeld nauw contact met Victor Kasiepo, zoon van Marcus Kasiepo, politicus en lid van de Nieuw-Guinea Raad tot 1962."

Met vervroegd pensioen na de verkoop van zijn aandelen in zijn bedrijf, genoot De Jager met zijn vrouw in juli 2000 van een heerlijke vakantie op Biak. Het grote genieten was voor hen begonnen. Maar het lot had iets anders voor De Jager in petto. Een ontmoeting met een Nederlands sprekende Papoea in het voormalige KLM-hotel op het eiland, werd voor hem het begin van een nieuwe, maar nu vrijwillige 40 tot 50-urige werkweek voor Pro Papua én de *Stichting Papua Cultureel Erfgoed*. "Want het bewaren en conserveren van het in Nederland aanwezige erfgoed van de Papoea's is eveneens van groot belang voor de toekomst van Papoea en West-Papoea", zegt hij.

De Papoea gaf hem een kopie van een brief waarin wandaden van het Indonesische leger jegens Papoea's uitgebreid was gedocumenteerd. "Met onze medereizigers naar Biak overwogen we na lezing van die brief de mogelijkheid van het opzetten van een website over die wandaden. Dat kon ons hoogstens 100 euro de man kosten. Wist ik veel van Papoea-acties?", zegt De Jager. Een blik op de informatie over West-Papoea op internet leerde hem anders.

Demonstratie

Hij schreef naar het CDA en andere fracties in de Tweede Kamer en stimmuleerde Kamervragen. "Ik kreeg de indruk dat men bij het CDA en andere fracties geen flauw idee had wat er eigenlijk met de Papoea's aan de hand was", zegt hij. In september 2000 was hij aanwezig op een door oud-mariniers georganiseerde demonstratie voor de Papoea's in Den Haag. "We hebben daar het plan voor de oprichting van Pro Papua besproken. We waren het snel met elkaar eens dat het een politieke club moest worden." De Jager is penningmeester van Pro Papua. Met Zevenbergen houdt hij het ministerie van Buitenlandse Zaken en buitenlandwoordvoerders op de hoogte van ontwikkelingen in Papoea en West-Papoea, die variëren van het schenden van mensenrechten tot desastreuze (illegale) houtkap. De 'Nieuwsbrief' met uit alle delen van het grote eiland ontvangen berichten, wordt door Pro Papua verzonden naar circa 90 adressen in de gehele wereld.

<http://manusia.websisters.nl>